

LEGE ZARRA (24): ETXEGINTZA TA ETXEAK

I LEGEA: LANTEGI BATEK OLEA EDO ERROTEA BARRIZTATU NAI DAUANEAN.

Lenengo esan eben: Langille askok olea edo errota bat euki eta barriztatu nai dabenean, batzuk nai izan ezker eta beste batzuk ez, konpontzea nai dauanak barriztatu leike eta landu edo eio eragin eta bere lez euki dagiala eta errenta edo frutuak artu, arik eta beste langilleak euren zatia ordaindu arte eta gero oi dan lez jarraitu dagiela.

II LEGEA: EDOZEIN BIZKAITARREK BERE LURREAN ETXEA EGIN LEI.

Baita esan eben: Edozein bizkaitarrek bere lurretan etxea edo torrea egin leikela eta inok galerazten ba dautso, alderdi biak joan daitezela epaikariagana eta onek bai entzun eta gero, zortzi egunen barruan barriak artu dagizala eta luraren jabetza argi ba'dago, aitaturiko zortzi egunen azkenean, etxea egiteko baimena emon dagiala eta besteren lurrean etxea egin dauala agertuko ba'litz, larogeta amar egunak gogoan artu barik egindakoa lurrera bota dagiala, eta auzia amar egunean garbitu eta auzialdia luzatzen ba'da, epaikiak kalte guztiak ordaindu dagiozala etxe-egilleari.

111 LEGEA: ETXEGILLEAK GAIK BESTEAREN SOLOTIK EROAN LEIKEZ.

Baita esan eben: Torrea edo etxea egiteko beste baten solotik zura edo arria edo olako gaiak eroan ba'leuz, eroan daitezela, jabeari gizon on biren eritxiz kalteak ordainduta beste bide egokirik ez ba'lego.

IV LEGEA: BIDIGAZAK ETA ABEURRIAK GUZTIENA DAN LURREAN.

Baita esan eben: Bizkia'ko erri-basoak aitonon semeenak diran lez, eta batzuk erreketara bidigazak botaten dabezen lez, baita etxe-ezaugarri diran abeurriak be, olea edo errotea edo andaparea egiteko asmoa daukenak ori isillik egiten dabelako eta kalteak etorri, auxe egintzen dabe: bidigazak bota eta abaurreak ipiñi egiten dabezenak agirian egin dagiela ori, lekuko eleizan eta eskribauaren aurrean domekaz eta meza-bitartean kanpai nagusiagaz iru danbada jota eta an azaladu bidigazak eta abaurreak nondik nora doazen eta urtehetete ta egun baten aurka inor ez ba'dator leku aretan andaparea edo olea edo errotea egin dagiala berea dan lurra ba'itz lez. eta inor aurka dabela agertzen ba'dabe, zatiaren salneurriaren bi alakoa ordaindu dagitsela.

V LEGEA: LANGILLEEN SOLOETAN BIDEGINTZA TA ABAURREAK ZELAN BOTA.

Baita esan eben: olea edo errotea edo andaparea egiteko lurra edo soloa askorena danean, batek ura beragantzeko

eta etxea egiteko eskubidea izan dagian, eztabaidak sortzen dirala eta auxe agintzen dabe: ura beraganatu nai dauanak beste lagunai eskribauaren bidez agertu dagitsela eta aurkarik ez ba'dago egin, baiña besteak nai dabela agertzen ba'dabe, zatiaren salneurriaren bi alakoa ordaindu dagitsela.

VI LEGEA: OLA-ETXEAREN LEKUA BATENA ETA ANDAPREARENA BESTE BATENA.

Baita esan eben: Andaparea edo ola-etxea edo errotea egingo dan lurra batena eta bestearenak ba'dira. eta batek antxe etxea egitea nai eta besteak ez, eta or zalantzak ba' legoz, olea edo errotea egin nai dauanaren lurra, andaparea egin gura dauanarena baiña lenago izan daitela.

VII LEGEA: GORAGOKO OLEN JABEAK URARI ZELAN EUTSI.

Baita esan eben: Udaldian oleak eta errotak ura urri eukiten dabe eta olen jabeak urari eutsi egiten dautsoe, eta beerago dagozen olai kaltea egin; orregaitik auxe agintzen dabe: Goragokoak urari eutsi leikioe atea zeoro itxita, beeragokoa geroagokoa dalako, baiña lenengo zein lenagokoa dan ondo aztertu bear da, etajakin ezin ba'daie uraren atea itxi guztiz, lau atzeko bitartea itzita eta orrelan egiten ez ba'da seirun maraiko zigorra izango dabe eta bideak konpontzeko izango da.

IX LEGEA: BIDIGAZARI ETA ABAURRERIK EZ INOK KENDU EPAIKARI BAGERIK.

Baita esan eben: Batek bidigazak eta abaurreak ipinita dauz eta beste batzuk kendu egiten dabez eskutuan eta isillan, orregaitik auxe agintzen dabe: Epaikariaren agindu barik inok ez dagiala, milla marairen zigorpean eta bigarrenegintzen egin ba'dabe, bi alako. erdia ipiñi dauzanarentzat eta beste erdia Bizkai'ko erri-lanetarako eta irugarrenez egin ezker, il daitela.

X LEGEA: ERROTA EDO OLABARRIA LENGAREN LEKUAN EGITEN DAUANAK.

Baita esan eben: Batzuk euren lurreko ola edo errota zarra jausten izten dabe eta beste batzuk gorago edo beerago zarraren kalterako barriak egiten dabez ura eurentzat artuta, eta zarra egoan lekuan barria egiten ba'da. geroago egin dabenak aurka egiten dautsoe eta zalantzak kentzeko auxe agintzen dabe: zein eun urte zein berreun urte lenago jausi zan errota edo olearen ondakiñik agiri ba'da, barria egin daikela naiz gorago naiz beerago etxeak geroago egin da egon arren, barriak zarrari kalte jakon dana kendu dagiela, uretako maisuen eritxiz.

OLAZAR'tar MARTIN'ek